

Iconografia

Codi: 100541
Crèdits: 6

Titulació	Típus	Curs	Semestre
2500239 Història de l'Art	FB	1	1

Professor/a de contacte

Nom: Francesc Josep de Rueda Roige

Correu electrònic: FrancescJosep.DeRueda@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: Sí

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Nuria Ribas Valls

Prerequisits

No n'hi ha. És recomanable, però, tenir nocions d'anglès, francès i italià per poder consultar la bibliografia especialitzada. Es recomana també tenir interès i sensibilitat per l'Art i la Història de l'Art.

Objectius

Contextualització:

L'assignatura, de formació bàsica, s'inclou dins de la matèria "Art" (30 crèdits ECTS).

Els continguts de l'assignatura s'han plantejat a l'entorn de dos punts bàsics:

I. Reconèixer la importància que la iconografia té com a disciplina instrumental de la història de l'art per tal de fer una adequada lectura de les imatges.

II. Entendre que la iconografia esdevé l'eina complementària per a poder assimilar les fórmules d'expressió i el significat de les obres d'art estudiades a les altres assignatures.

Objectius:

- Capacitar l'estudiant per a reconèixer els cicles iconogràfics més habituals de l'art.
- Aplicar els continguts teòrics de l'assignatura a la pràctica de l'anàlisi de la imatge.
- Identificar i reconèixer les principals escoles historiogràfiques i les tendències en iconografia.
- Conèixer els recursos bibliogràfics propis de la disciplina.
- Dominar els principals repertoris iconogràfics.
- Plantejar la diversitat i la problemàtica de les imatges en les diferents cultures.

- Domini d'una terminologia històrico-artística adequada.

Competències

- Aplicar el domini de l'instrumental crític i metodològic fonamental per comprendre i narrar la història de l'art i per reflexionar sobre la professió de l'historiador de l'art.
- Aplicar metodologies científiques pròpies de la disciplina de la història de l'art
- Demostrar que es coneix la història de les idees artístiques i els principals corrents teòrics que han impulsat la reflexió sobre l'art, el cinema, els seus creadors i el seu públic al llarg de la història.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Expressar coneixements específics sobre l'origen, l'evolució i els diversos camps d'estudi de la història de l'art, així com sobre els temes, el vocabulari i els debats clàssics i actuals de la disciplina.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar els creadors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
2. Analitzar els debats clàssics i actuals de la disciplina.
3. Analitzar els receptors d'un fenomen artístic en un determinat context cultural.
4. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic en un determinat context cultural.
5. Analitzar les idees artístiques sobre un fenomen artístic, els seus creadors i els seus receptors en un context cultural determinat.
6. Aplicar els coneixements iconogràfics a la lectura de la imatge artística
7. Aplicar els coneixements sobre idees estètiques i teoria de l'art en l'anàlisi de la imatge artística
8. Demostrar el coneixement de metodologies científiques, fonts i teoria de l'art en la lectura, la crítica i la interpretació formal, iconogràfica i simbòlica de qualsevol imatge artística o cinematogràfica
9. Diferenciar les teories artístiques sobre un fenomen artístic, els seus creadors i els seus receptors en un context cultural determinat.
10. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística
11. Reconèixer els coneixements metodològics, iconogràfics i de teoria de l'art per fer la lectura d'una imatge artística.
12. Sintetitzar els coneixements sobre l'origen i les transformacions experimentades per la teoria general de l'art i pels diversos camps d'estudi de la disciplina.
13. Treballar en equip, respectant les opinions alienes i dissenyant estratègies de col·laboració.
14. Utilitzar els coneixements de teoria general de l'art en la crítica de la imatge artística.

Continguts

1. Qüestions metodològiques. Concepte d'iconografia i d'iconologia. Historiografia i centres de recerca iconogràfica. Interpretació de les imatges: nocions bàsiques. Fonts per a la iconografia. Mite, mitologia i literatura. Sagrada Bíblia, textos apòcrifs i literatura hagiogràfica. Iconografia i perspectiva de gènere.
2. L'antic Egipte i el Pròxim Orient. Iconografia del rei i de les principals divinitats.
3. Els orígens de la iconografia occidental: la tradició clàssica. De Grècia a Roma. La iconografia de les dotze divinitats de l'Olimp. Alguns herois: funció i trets iconogràfics. El món etrusc.
4. Buddha a través de l'art. Hinduisme: principals divinitats.
5. Art Bizantí. La polèmica entre els iconòduls i els iconoclastes. Iconografia de les primeres imatges religioses amb posterioritat al triomf de l'ortodòxia (any 843). Principals creacions iconogràfiques. Programa iconogràfic

desenvolupat en la decoració musiva d'una església medieval: el Katholikon del monestir d'Hosios Lukas (Grècia).

6. Art Bizantí. Iconografia de Crist, la Verge i els sants. Tipologies. Especial referència als temes de la Dèisi i el Judici Final. Iconografia profana.

7. La imatge cristiana a l'art occidental. L'Apocalipsi i els temes iconogràfics dels Beatus. *Maiestas Domini*. *Maiestas Mariae*.

8. L'Antic Testament. Fonts i temes. Representacions a les arts plàstiques. El Nou Testament. Fonts i temes. Representacions a les arts plàstiques. El simbolisme tipològic.

Metodologia

Classes presencials a l'aula:

Sessions teòriques i pràctiques a l'aula.

Exposició i discussió de treballs elaborats per l'alumnat.

Eventuals conferències.

Tutories:

Orientació metodològica i bibliogràfica.

Activitats supervisades.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sessions teòriques i pràctiques a l'aula	45	1,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Tipus: Supervisades			
Orientació metodològica i bibliogràfica	5	0,2	1, 2, 3, 4, 6, 13
Tipus: Autònomes			
Estudi	80	3,2	1, 2, 3, 4, 6, 10, 11
Lectures	12	0,48	1, 2, 3, 4, 6, 8, 11

Avaluació

Evidència 1:

Prova escrita on s'haurà de donar raó de la correcta assimilació del temari impartit: Introducció i iconografia no cristiana (temes 1-4; 3,5 punts, 35 % de la qualificació final).

L'exercici consistirà en 20 imatges (eventualment, preguntes breus) i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges (o preguntes) contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 0,25 punts de la suma total de 3,5 punts.

Evidència 2:

Prova escrita on s'haurà de donar raó de la correcta assimilació del temari impartit: Iconografia cristiana (temes 5-8; 3,5 punts, 35 % de la qualificació final).

L'exercici consistirà en 20 imatges (eventualment, preguntes breus) i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges (o preguntes) contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 0,25 punts de la suma total de 3,5 punts.

Evidència 3:

Visionat d'algun vídeo relacionat amb la iconografia i la perspectiva de gènere sobre el que s'haurà de fer, per escrit, una valoració entre 2 i 6 pàgines (1 punt, 10 % de la qualificació final).

Evidència 4:

Breu exposició d'un treball sobre un tema iconogràfic, triat pel professor (1 punt, 10% de la qualificació final).

Evidència 5:

Actitud i participació activa a classe (1 punt, 10 % de la qualificació final).

Informació important:

La qualificació final és el resultat de la suma de les qualificacions obtingudes a les cinc evidències.

Si l'estudiant només s'ha presentat a alguns dels exercicis (evidències 1, 2, 3, 4) i els ha superat, obtindrà un "no avaluable" quan la suma global no arribi a l'aprovat o a una qualificació superior. En cas contrari, li constarà la nota que hagi tret. Abans del tancament definitiu de les actes, l'alumnat pot revisar les proves.

Només tenen dret a una recuperació - a la data fixada per la Gestió Acadèmica de la Facultat - els estudiants suspesos que s'hagin presentat a les evidències 1, 2, 3 i 4.

La recuperació consistirà en 18 imatges (eventualment, preguntes breus) del programa (temes 1-8) i l'estudiant haurà de ser capaç de reconèixer el tema iconogràfic i, si s'escau, els personatges que s'hi troben representats o qualsevol altre aspecte que el professor determini. Cadascuna de les imatges (o preguntes) contestades erròniament (totalment o parcial) o deixades sense resposta resta 1 punt de la suma total de 10 punts (100 % de la qualificació final), tenint en compte, però, que la nota màxima que es podrà obtenir a la reavaluació és de 5.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Evidència 1	35 %	1	0,04	6, 10, 11
Evidència 2	35%	1	0,04	6, 10, 11
Evidència 3	10 %	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11
Evidència 4	10 %	1	0,04	6, 10, 11, 13

Bibliografia

AGHION, Irène - BARBILLON, Claire - LISSARRAGUE, François, *Guía iconográfica de los héroes y dioses de la Antigüedad*, Alianza, Madrid, 1997 (ed. original francesa: 1994).

BAUDRY, Gérard-Henry, *Les symboles du christianisme ancien. Ier-VIIIe siècle*, Cerf, París, 2009.

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía cristiana. Guía básica para estudiantes*, Colección Fundamentos, núm. 148, Istmo, Madrid, 1998 (hi ha reimpressions posteriors; també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2012).

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía clásica. Guía para estudiantes*, Colección Fundamentos, núm. 161, Istmo, Madrid, 2000 (reimprès amb posterioritat; també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2013).

CARMONA MUELA, Juan, *Iconografía de los santos*, Colección Fundamentos, núm. 214, Istmo, Madrid, 2003 (també ha estat editat per Akal, Tres Cantos - Madrid -, 2008, havent-se reimprès l'any 2011).

CASTIÑEIRAS GONZÁLEZ, Manuel Antonio, *Introducción al Método Iconográfico*, Tórculo, Santiago de Compostela, 1997 (2a. ed.; també està editat per Ariel, Barcelona, 1998).

DE CAPOA, Chiara, *Episodios y personajes del Antiguo Testamento*, Electa, Barcelona, 2003.

DUCHET-SUCHAUX, Gaston - PASTOUREAU, Michel, *Guía iconográfica de la Biblia y los santos*, Alianza, Madrid, 1996 (traduït de l'ed. francesa del 1994; ed. original: 1990).

ESTEBAN LORENTE, Juan Francisco, *Tratado de iconografía*, Colección Fundamentos, núm. 110, Istmo, Madrid, 1994.

EVANS, Helen C. - Wixom, William D. (ed.), *The Glory of Byzantium. Art and Culture of the Middle Byzantine Era A.D. 843 - 1261*, The Metropolitan Museum of Art, Nova York, 1997.

FERRANDO ROIG, Juan, *Iconografía de los santos*, Ediciones Omega, Barcelona, 1950 (reimpr. 1996).

FRANCO LLOPIS, Borja - MOLINA MARTÍN, Álvaro - VIGARA ZAFRA, José A., *Imágenes de la tradición clásica y cristiana. Una aproximación desde la iconografía*, Editorial Universitaria Ramón Areces, Madrid, 2018.

GARCÍA GUAL, Carlos, *Introducción a la mitología griega*, Humanidades, núm. 4102, Alianza, Madrid, 1999 (ed. original: 1992).

GARCÍA GUAL, Carlos, *La mitología. Interpretaciones del pensamiento mítico*, Biblioteca de Divulgación Temática / 43, Montesinos, Barcelona, 1987.

GERARD, André-Marie (amb la col.laboració d'Andrée Nordon-Gerard i François Tollu), *Diccionario de la Biblia*, Milhojas, Anaya & Mario Muchnik, Madrid, 1995 (ed. original francesa: 1989).

GIORGI, Rosa, *Santos*, Electa, Barcelona, 2005.

GOMBRICH, Ernest Hans, *Los Usos de las imágenes: estudios sobre la función social del arte y la comunicación visual*, Debate, Barcelona, 2003 (ed. original anglesa: 1999).

GRABAR, André, *Las vías de la creación en la iconografía cristiana*, Alianza Forma, núm. 49, Alianza, Madrid, 1985 (ed. original francesa: 1979).

GRIMAL, Pierre, *Diccionario de mitología griega y romana*, Paidós, Barcelona, 1981 (ed. revisada per l'autor; ed. original francesa: 1951; publicat en català l'any 2008).

IMPELLUSO, Lucia, *Héroes y dioses de la antigüedad*, Electa, Barcelona, 2002.

Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, 8 volums dobles, Artemis Verlag, Zuric-Munic, 1981-1997.

MONREAL Y TEJADA, Luis, *Iconografía del Cristianismo*, El Acantilado, núm. 37, El Acantilado, Barcelona, 2000.

PANOFSKY, Erwin, *Estudios sobre iconología*, Alianza Universidad, núm. 12, Madrid, 1972 (ed. original anglesa: 1962).

PELLEGRINO, Francesca, *Episodios y personajes de la literatura*, Electa, Barcelona, 2004.

RÉAU, Louis, *Iconographie de l'art chrétien*, sis volums, Presses Universitaires de France, París, 1955-1959 (traduït al castellà per Ediciones del Serbal, Barcelona, 1996-2000; dels volums 2-6 se n'ha publicat, en castellà, una 2a. ed.: 1999-2002).

SAXL, Fritz, *La vida de las imágenes. Estudios iconográficos sobre el arte occidental*, Alianza Forma, núm. 89, Alianza, Madrid, 1989 (ed. original anglesa: 1957).

SEBASTIÁN LÓPEZ, Santiago, *Iconografía Medieval*, Etor, Donostia, 1988.

VÉLEZ DE CEA, Abraham, *El Buddhismo*, Biblioteca de las Religiones, 12, Ediciones del Orto, Madrid, 2000.

VIDAL LORENZO, Cristina, "El origen del mundo en el arte antiguo", *Ars Longa*, 9-10 (2000), pp. 37-50.

VORÁGINE, Santiago de la, *La leyenda dorada*, Alianza Forma, núms. 29 i 30, Alianza, Madrid, 1982.

WILKINSON, Richard H., *Todos los dioses del Antiguo Egipto*, Oberon, Madrid, 2003 (ed. original anglesa: 2003).

YARZA LUACES, Joaquín, "Reflexiones sobre la iconografía medieval hispana", *Cuadernos de Arte e Iconografía*, t. II, núm. 3 (1989), pp. 27-46.

ZUFFI, Stefano, *Episodios y personajes del Evangelio*, Electa, Barcelona, 2003.